

Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend
Veldonderzoek, verkennende fase d.m.v. boringen

**Everstraatje 2 , Wintelre
Gemeente Eersel**

B&G rapport 800

Colofon

Projectnummer 14780409/36680
Auteur(s) Dr. A.W.E. Wilbers, H.W.D. van den Engel
Redactie M. Berkhout MA
Versie 1.5
Status concept

Autorisatie

T. Nales	Senior Prospector	24-09-2009	
----------	-------------------	------------	--

Goedkeuring

R. Berkvens	Gemeente Eersel		
-------------	-----------------	--	--

Opdrachtgever Dhr. A.W.A. Klessens
Kempkesveld 14
5513 BN Wintelre

© Becker & Van de Graaf bv
Noordwijk, september 2009
ISSN 1879-3711

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

SAMENVATTING:

Op grond van de eisen die gesteld worden aan de aanvraag voor een bouwvergunning zijn door Becker & van de Graaf bv. een bureauonderzoek en een inventariserend archeologisch onderzoek verkennende fase door middel van boringen uitgevoerd voor de locatie Everstraatje 2 te Wintelre.

Overwegende dat het verkennende onderzoek heeft aangetoond dat de verwachtingswaarde van het plangebied voor het aantreffen van (behoudenswaardige) archeologische waarden laag is, wordt geadviseerd in het geval van graafwerkzaamheden als gevolg van de bouw van een woonhuis geen archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren. Dit advies is gebaseerd op de ligging van het plangebied in een voormalige natte laagte omringd door een dekzandvlakte. Ondanks dat de bodemopbouw niet verstoord is door (recente) ploeg- en graafwerkzaamheden is dit terrein in het verre verleden waarschijnlijk niet gebruikt voor nederzettingen of grafvelden, maar alleen voor weilanden en later akkers. Daarnaast betreft de geplande ingreep in het plangebied waarschijnlijk een oppervlakte van minder dan 100 m² in een plangebied van 325 m².

Geadviseerd wordt verder om over het hierboven geformuleerde advies overleg te voeren met de bevoegde overheid, de gemeente Eersel. De beoordeling van het advies zal namens de gemeente worden gedaan door het SRE, contactpersoon mevr. R. Berkvens (Tel: 040-2594780).

INHOUDSOPGAVE:

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PLANGEBIED.....	4
1. INLEIDING	5
1.1. Aanleiding	5
1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek.....	5
1.3. Ligging van het plangebied	5
2. BUREAUONDERZOEK.....	6
2.1. Werkwijze	6
2.2. Geologie, geomorfologie en bodem	6
2.3. Bekende archeologische waarden	8
2.4. Historisch landgebruik	8
2.5. Contact met de plaatselijke geschiedkundige en archeologische vereniging.....	9
2.6. Conclusie bureauonderzoek en verwachtingmodel	9
3. VELDONDERZOEK.....	10
3.1. Onderzoekshypothese en onderzoeksopzet	10
3.2. Werkwijze	10
3.3. Resultaten	10
3.4. Interpretatie	11
4. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	12
4.1. Beantwoording vraagstelling	12
4.2. Aanbevelingen	13
4.3. Betrouwbaarheid	13
LITERATUUR EN KAARTEN.....	14
WEBSITES	14
VERKLARENDE WOORDENLIJST	15
LIJST VAN AFKORTINGEN	16
BIJLAGEN	
1. Topografische kaart	
2. Archis-informatie	
3. Overzicht Archismeldingen	
4. Boorlocatiekaart	
5. Boorbeschrijvingen	
6. Periodentabel	
7. Kadastrale minuutkaart 1811-32	
8. Topografische kaart 1900	
9. Topografische kaart 1953	

Administratieve gegevens van het plangebied

<i>Toponiem</i>	Everstraatje 2
<i>CIS-code</i>	36680
<i>Plaats</i>	Wintelre
<i>Gemeente</i>	Eersel
<i>Kadastrale aanduiding</i>	Vessem D 4850
<i>Provincie</i>	Noord-Brabant
<i>Coördinaten</i> <i>Centrum</i> <i>Hoekpunten</i>	151.550/383.600 151.531/383.607 (NW) 151.534/383.589 (ZW) 151.571/383.595 (ZO) 151.564/383.612 (NO)
<i>Oppervlakte plangebied</i>	325 m ²
<i>Opdrachtgever</i>	Dhr. A.W.A. Klessens Kempkesveld 14 5513 BN Wintelre 040-2052904
<i>Uitvoerder</i>	Becker & Van de Graaf bv Contactpersoon: dhr. A. Wilbers Postbus 126 2200 AC Noordwijk (ZH) Tel: 071-3326888 awilbers@beckerenvandegraaf.nl
<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Eersel Uitvoerende namens gemeente: SRE Contactpersoon: mevr. R. Berkvens Keizer Karel V Singel 8 5600 AK Eindhoven Tel: 040-2594780
<i>Beheer en plaats van documentatie</i>	Becker & Van de Graaf, Noordwijk
<i>Uitvoeringsdatum veldwerk</i>	7-9-2009

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In opdracht van dhr. Klessens heeft archeologisch onderzoeksbureau Becker & Van de Graaf bv vanuit de IDDS groep een archeologisch bureauonderzoek en een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) verkennende fase door middel van boringen uitgevoerd aan het Everstraatje 2 in Wintelre, gemeente Eersel. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in september 2009. De aanleiding voor dit onderzoek is de aanvraag voor een bouwvergunning voor een woning in de tuin van Willibrordusstraat 14. Graafwerkzaamheden ten behoeve van deze ontwikkeling zullen zorgen voor een bodemverstoring tot een nog onbekende diepte. Derhalve wordt uitgegaan van een standaard maximale verstoringsdiepte van 2 meter beneden maaiveld. De kans bestaat dat eventueel aanwezige archeologische waarden door graafwerkzaamheden verstoord dan wel vernietigd zullen worden.

1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek

De doelstelling van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie aan de hand van bestaande bronnen over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het plangebied. Hieruit voortvloeiend wordt een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld. Het doel van het veldonderzoek is het aanvullen en vaststellen van de gespecificeerde verwachting, die gebaseerd is op het bureauonderzoek. Daarnaast wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap in het plangebied, voor zover deze vormeenheden van invloed kunnen zijn geweest op de bruikbaarheid van de locatie door de mens in het verleden. Op basis van de resultaten van het onderzoek kunnen kansarme zones van het plangebied worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd voor behoud of voor vervolgonderzoek. Om deze doelstelling te kunnen realiseren, wordt op de volgende vragen een antwoord gegeven (Wilbers 2009):

- Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de locatie?
- Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog als intact te beschouwen?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig in het plangebied?
- Wat is de diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten?
- Wat is de gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden?

Het archeologisch bureauonderzoek en het inventariserend veldonderzoek zijn uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1 (Centraal College van Deskundigen 2006) en de provinciale eisen.

Voor de in dit rapport gebruikte geologische en archeologische tijdsaanduidingen wordt verwezen naar bijlage 6. Afkortingen en enkele vaktermen worden achterin dit rapport uitgelegd (zie lijst van afkortingen en begrippen).

1.3. Ligging van het plangebied

De ligging van het onderzochte gebied, ofwel het plangebied, is globaal weergegeven in bijlage 1. Het plangebied ligt in Wintelre, gemeente Eersel, in de achtertuin van Willibrordusstraat 14 tussen het bestaande pand en het perceel van het Everstraatje 2a. De exacte ligging en contouren van het plangebied zijn weergegeven in bijlage 4. Ten tijde van het veldonderzoek was het plangebied in gebruik als tuin en voornamelijk begroeid met gras (gazon).

2. Bureauonderzoek

2.1. Werkwijze

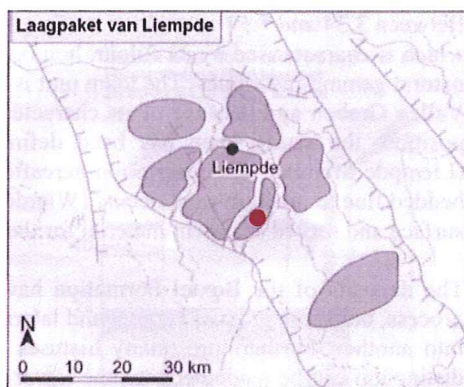
Bij het bureauonderzoek zijn gegevens verzameld over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied. Er is gebruik gemaakt van de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van de provincie Noord-Brabant, van de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) en het Archeologisch Informatie Systeem (Archis II) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Aanvullende historische informatie is verkregen uit beschikbaar historisch kaartmateriaal, waaronder het Minuutplan van begin 19^e eeuw (watwaswaar.nl) en een topografische kaart van 1901 (Uitgeverij Nieuwland 2005).

Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap zijn onder andere de bodemkaart en de geomorfologische kaarten van Nederland gebruikt (Stichting voor Bodemkartering 1984; Stichting voor Bodemkartering/Rijks Geologische Dienst 1977). Voor informatie over het reliëf in en rondom het plangebied is gebruik gemaakt van het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN; www.ahn.nl). Deze gegevens zijn aangevuld met relevante informatie uit beschikbare achtergrondliteratuur (zie literatuurlijst).

2.2. Geologie, geomorfologie en bodem

2.2.1. Ontstaansgeschiedenis landschap

Het plangebied ligt in de Centrale Slenk, een laaggelegen gebied in Noord-Brabant, dat ligt tussen de Peelhorst of Peelrandbreuk (golfweg de lijn Roermond-Deurne-Uden-Lith) en de Kempenhorst (golfweg de lijn Luyksgestel-Gilze en Rijen-Oosterhout). Deze laagte is ontstaan door tektonische krachten waarbij de horsten omhoog worden gedrukt terwijl tegelijkertijd het tussenliggende gebied (de slenk) daalt (Berendsen 2005, de Mulder *et al.* 2003). De slenk is sinds het Vroeg-Tertiair (ongeveer 65 miljoen jaar geleden) opgevuld met een pakket voornamelijk fluviatiel sediment van 1400 m dik. Vanaf ongeveer het Midden-Pleistoceen (ongeveer 850.000 jaar geleden) stroomden de Rijn en Maas niet meer door de Centrale Slenk en kon er een pakket terrestrisch sediment (voornamelijk eolisch) worden afgezet van ongeveer 35 m dik (Schokker 2003).

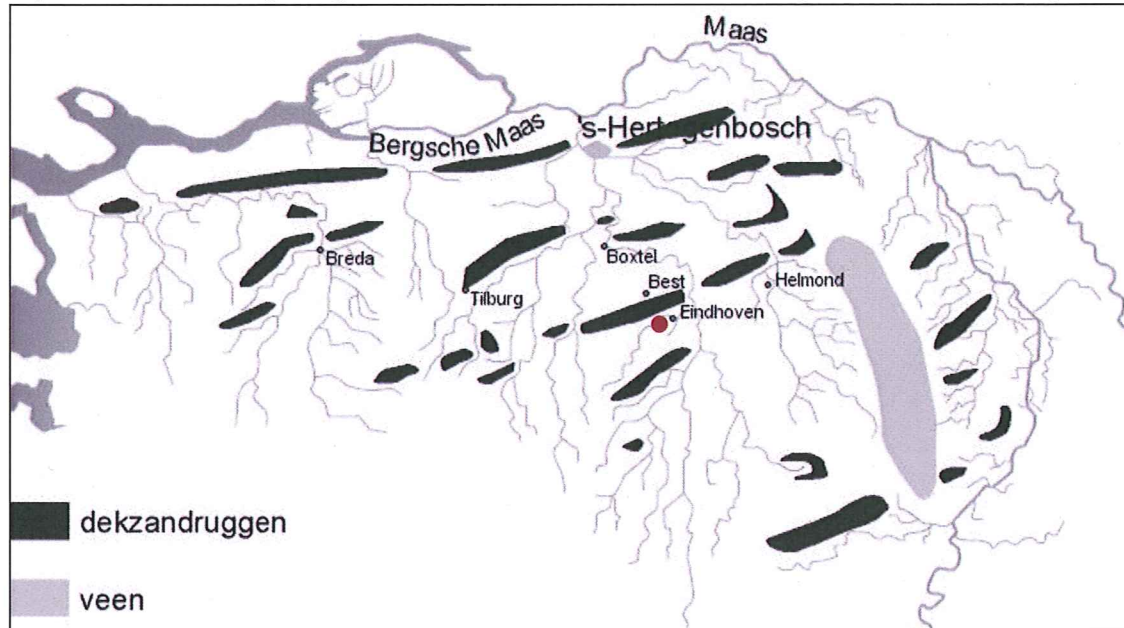

Figuur 1: het gebied (rode stip) waar binnen de Centrale slenk het Laagpakket van Liempde is aangetroffen. (Schokker 2003)

De bovenste meters van dit terrestrische pakket bestaat voornamelijk uit eolische zanden die zijn afgezet gedurende het Weichselien (120.000 tot 10.000 jaar geleden). Dit zogenaamde dekzand bestaat uit zand dat is opgewaaid uit het destijds droog liggende Noordzeebekken. De afzetting van deze dekzanden ging in verschillende fases waarbij in tijden van verminderde aanvoer bodemvorming kon optreden¹. Daarnaast komen in de slenk kleine beekdalen voor waarin kleiige sedimenten werden afgezet of hier en daar veen ontstond. In de periode tussen ongeveer 40.000 en 30.000 jaar geleden (een minder koude periode van het Weichselien, Hengelo en Denekamp interstadialen) was in grote delen van de slenk een vochtig open landschap aanwezig met permafrost condities en hier en daar

¹ Een voorbeeld hiervan is de zogenaamde laag van Usselo, een bodem die is gevormd gedurende het Allerød, een warmere periode tussen 12.000 en 11.000 jaar geleden.

ondiep open water (zie figuur 1; Schokker 2003). In deze situatie werd zelfs het fijnste door de wind verplaatste materiaal ingevangen en ontstond een 1 tot 2 m dikke laag leem. Deze leemlaag staat

Figuur 2: verspreiding van grote dekzandruggen in het Brabantse dekzandgebied (Berendsen 2005). De rode stip toont de locatie van Wintelre.

bekend als het laagpakket van Liempde (onderdeel van de formatie van Bommel; Schokker 2003; Schokker *et al.* 2003) maar wordt ook wel Brabants leem² genoemd. Tussen 30.000 en 10.000 jaar geleden is er op de leemlagen, in verschillende fases, nog een dik pakket dekzand afgezet (laagpakket van Wierden). Vooral in de laatste fases van het Weichselien (Vroege- en Late-Dryas) is het dekzand hierbij opgeblazen in grote zuidwest – noordoost lopende dekzandruggen (zie figuur 2; Berendsen 2005). Gedurende het Holoceen is lokaal op deze dekzandruggen het zand door ontbossing weer mobiel geworden en zijn uitgestrekte stuifzandgebieden ontstaan (Berendsen 2005, Mulder *et al.* 2003).

2.2.1.1. Geomorfologie

Op de geomorfologische kaart ligt het plangebied op de grens van drie kaarteenheden. De bebouwing langs de Willibrordusstraat staat, evenals de dorpskern, op de kaart vermeld als bebouwd gebied. Van zuid naar noord loopt er door het dorp een dalvormige laagte zonder veen. Waarschijnlijk betreft dit een oud beekdalletje dat vroeger (mogelijk tijdens de laatste ijstijd) afwaterde op een ven (nu op de geomorfologische kaart aangegeven als een laagte zonder randwal) ongeveer 1,0 km ten noorden van het plangebied. De rest van het plangebied en vrijwel het hele dorp Wintelre ligt in een dekzandvlakte en wordt omgeven door een landschap met kleinere en grotere dekzandruggen.

Op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) is te zien dat het plangebied en het hele Everstraatje in een dal liggen dat aan de west-, zuid- en oostzijde omringd wordt door terreinen die ongeveer 1,0 m hoger liggen.

2.2.2. Bodem

Op de bodemkaart ligt de noordoostelijke helft in bebouwd gebied. De zuidwestelijke helft ligt op een hoge, zwarte enkeerdgrond met lemig fijn zand en heeft grondwatertrap VI. Enkeerdgronden zijn gronden met een onvergraven humeuze bovengrond die dikker is dan 50 cm. Een dergelijk (opgebracht) humeus dek wordt ook wel een plaggendeek genoemd. Dit dek is ontstaan door het langdurig bemesten van arme zandgronden met potstalmest, bestaande uit een mengsel van

² De term Brabants leem wordt algemeen gebruikt om ondiepe voorkomens van een pakket leem in de Brabantse dekzanden aan te duiden, ongeacht of deze van eolische, fluviale, lacustriene of mariene oorsprong zijn.

plaggen, dierenmest en huisafval. Middels deze methode bleef een akker in deze nutriëntarme omgeving jaarlijks vruchtbaar.

De grondwatertrappenindeling is gebaseerd op gemiddeld hoogste (GHG) en gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG). Hiermee worden de winter- en zomergrondwaterstanden gekarakteriseerd in een jaar met een gemiddelde neerslag en verdamping. Grondwatertrap VI duidt op droge gronden waarbij de GHG wordt aangetroffen op een diepte tussen 40 en 80 cm -mv en de GLG op een diepte van meer dan 120 cm -mv. Als gevolg wat de lage grondwaterstanden kunnen eventuele organische archeologische resten slecht geconserveerd zijn of door oxidatie totaal verdwenen.

2.3. Bekende archeologische waarden

Het plangebied staat op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) aangegeven als een gebied met een deels ongewaardeerd en deels middelhoge archeologische verwachtingswaarde. Het noordelijke deel is niet gewaardeerd vanwege de aanwezigheid van bebouwing. De verwachtingswaarde voor de rest van het terrein is gebaseerd op de ligging in een laagte van een dekzandvlakte die bedekt is met enkeerdgronden. Op de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van de provincie Noord-Brabant heeft het om dezelfde redenen een niet-gekarteerde en een verwachting van de hoogste categorie "middelhoge tot hoge waardering". Volgens de Archeologische Verwachtings- en Advieskaart van Wintelre-Oerle kent het plangebied een lage archeologische verwachting voor resten van jagers-verzamelaars uit de prehistorie. Voor eventuele resten van landbouwers uit de prehistorie tot en met de Middeleeuwen kent het plangebied echter een hoge verwachtingswaarde (Verhoeven 2003).

De hoge verwachtingswaarde voor resten van landbouwers wordt onderstreept door enkele boringen die in het kader van de Archeologische Verwachtings- en Advieskaart van Wintelre-Oerle zijn gezet op 200 tot 500 m ten zuidwesten van het plangebied. In alle zes de boringen werd daarbij handgevormd aardewerk uit het Neolithicum tot IJzertijd aangetroffen en in één geval ook nog Laat Middeleeuws aardewerk (Archis waarnemingen 53509, 53520/1/2, 53535, 53615, 53625, 53637 en 53647).

In en om het dorp Wintelre is slechts één gravend onderzoek uitgevoerd, ongeveer 900 m noordoostelijk. Hiervan zijn echter in Archis geen gegevens bekend (Archis onderzoeksmelding 31590). Binnen een straal van twee kilometer liggen zes terreinen van hoge archeologische waarde. Terrein 2982 betreft een urnenveld uit de Late bronstijd en/of IJzertijd (ca. 1100 m ten westen van het plangebied), terrein 2983 betreft een urnenveld uit de IJzertijd (ca. 1850 m, ten noordwesten van het plangebied), terrein 3039, een groep van zeven Bronstijd grafheuvels (ca. 1450 m, ZO), terreinen 3040 en 12390, IJzertijd nederzettingen (ca. 1150 m ten oosten van het plangebied) en terrein 3054 betreft een terrein met een middeleeuwse kerk met begravingen en nederzettingssporen. De middeleeuwse kerk werd rond de 17^e eeuw verlaten en gesloopt in 1820 (ca. 850 m ten zuiden van het plangebied).

2.4. Historisch landgebruik

Uit informatie van de website van de gemeente Eersel blijkt dat algemeen wordt aangenomen dat rond 550 na Chr. in deze streek de eerste Frankische kolonisten zich vestigden (bron: www.wintelre.info). In 712, toen het gebied werd geschonken aan St. Willibrord, bestond reeds de regiobenaming "Eresloch" wat later Eersel werd. Wintelre wordt voor het eerst in de analen vermeld in 1320 als het toestemming krijgt om een schutterij op te richten om de plaatselijke kapel te onderhouden. Wintelre bestond dus reeds voor 1320 (bron: www.wintelre.info, de geschiedenis van het O.L.V. Gilde).

De naam Wintelre is in de loop der eeuwen nogal vloeierend geweest. Op een kaart uit 1740 staat het dorp vermeld als Winterloo, op een kaart uit 1744 als Wintelree en in 1777 weer als Winterloo. Uit het uitgang -loo valt af te leiden dat de plaats ooit begonnen is als open plek in een bos of als bosje op een hoge zandgrond. In de meeste gevallen duidt -loo een gebruiksbos aan (ter Laak, 2005).

Op de kadastrale minuutkaart van 1811-32 staat het plangebied vermeld als bouwland (bijlage 7). Dit blijft zo tot en met de kaart van 1953 waarop voor het eerst het huidige huis aan de Willibrordusstraat staat vermeld. Achterin de tuin, ter plaatse van het plangebied, lijkt een schuurtje te staan (bijlage 9). Afgaande op informatie van de website www.bodemloket.nl blijkt dat er in het plangebied geen ontgravingen bekend zijn.

2.5. Contact met de plaatselijke geschiedkundige en archeologische vereniging

Uit contact met dhr. Huybers van heemkundekring "de Hooge Dorpen" is geen aanvullende informatie betreffende archeologische vondsten of waarnemingen naar voren gekomen. Volgens hem is het plangebied deel van de oude kern en is er dus een kans op archeologische sporen en vondsten, al is er bij de heemkundekring geen bewoning bekend. Volgens de kring duidt de naam van het Everstraatje op de route waarlangs vroeger de varkens naar de plek werden getransporteerd waar ze werden gehoed.

2.6. Conclusie bureauonderzoek en verwachtingmodel

Gebaseerd op de vondsten van prehistorisch aardewerk in de nabijheid van het plangebied, de aanwezigheid van meerdere prehistorische grafvelden en een nederzetting in de wijdere omgeving rondom het plangebied geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor archeologische waarden uit de periode van de landbouwers, met name de Bronstijd en de IJzertijd. Daarnaast heeft het plangebied een middelhoge verwachting voor resten uit de Middeleeuwen en de Nieuwe tijd vanwege de ligging direct aangrenzend aan de historische kern van Wintelre en de bebouwing langs de Willibrordusstraat. De verwachting voor resten uit de Steentijd (Laat Paleolithicum en het Mesolithicum) is laag vanwege de ligging van het plangebied in een klein dal waarvan het maaiveld ongeveer 1 m lager ligt dan de omgeving.

Indien er in het plangebied archeologische resten voorkomen dan zullen die waarschijnlijk redelijk tot goed bewaard zijn door de aanwezigheid van enkeerdgronden. De dikte van het plaggendek heeft er mogelijk voor gezorgd dat archeologische resten buiten bereik liggen van normale ploegwerkzaamheden en daardoor beschermd zijn tegen verstoring. Eventuele resten kunnen bestaan uit vuursteen, aardewerk, glas, metaal, verkoold organisch materiaal, maar ook uit (paal)kuilen, landbewerkingssporen, waterputten en haard(kuil)en afkomstig van nederzettingen, akkercomplexen of grafvelden.

Om het verwachtingsmodel te toetsen en waar nodig aan te vullen is een veldonderzoek door middel van boringen te worden uitgevoerd.

3. Veldonderzoek

3.1. Onderzoekshypothese en onderzoeksopzet

Het doel van het verkennende veldonderzoek door middel van boringen is om de in het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde archeologische verwachting te toetsen en waar nodig aan te vullen. Tijdens het veldonderzoek wordt vastgesteld waar de oorspronkelijke bodemopbouw intact is gebleven en waar niet. Daarnaast wordt vastgesteld of het bodemprofiel en eventuele archeologische indicatoren aanleiding geven te veronderstellen dat archeologische resten aanwezig kunnen zijn in het plangebied. Het veldonderzoek bestaat uitsluitend uit een booronderzoek, een veldkartering kon vanwege de begroeiing met gras niet worden uitgevoerd.

3.2. Werkwijze

In het plangebied aan de Willibrordusstraat zijn in combinatie met een milieukundig bodemonderzoek zes boringen geplaatst. Boring 6 was alleen bedoeld voor het milieukundig onderzoek en had daarom een diepte van 50 cm. De vijf archeologische boringen (bijlagen 4 en 5) hadden een diepte van 2,0 m tot 4,5 m en zijn na de archeologische beoordeling bemonsterd voor het milieukundig onderzoek. De boringen zijn evenredig verdeeld over het plangebied. Er is gebruik gemaakt van een Edelmanboor met een diameter van 10 cm. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB; SIKB 2008) met behulp van een veldcomputer en het programma Boormanagement van I.T. Works. De locaties van de boringen (x- en y-waarden) zijn ingemeten vanuit de bebouwing. De hoogtes van de boringen (z-waarden) zijn bepaald aan de hand van het AHN. De opgeboorde monsters zijn vanwege het hoge siltgehalte door middel van snijden of breken in het veld onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals aardewerk, baksteen, vuursteen, huttenleem en bot).

3.3. Resultaten

3.3.1. Lithologie en geologie

De bodemopbouw in het plangebied bestaat vrijwel volledig uit lagen zeer fijn uiterst siltig zand en lagen sterk zandige leem. Deze afzettingen behoren waarschijnlijk allemaal tot het laagpakket van Liempde onderdeel van de formatie van Bortel en zijn afgezet tijdens de laatste ijstijd. Alleen de humeuze bovenlaag en in boring 4 ook 50 cm van de C-horizont bestaat hoofdzakelijk uit matig siltig, matig fijn zand wat kan worden gerekend tot het laagpakket van Wierden (dekzand).

3.3.2. Bodemopbouw

In alle boringen komt een 60 tot 80 cm dikke matig humeuze A-horizont voor, met daaronder direct het lichtgele tot lichtoranjegele zand van de C-horizont. In boring 5 bestaat de A-horizont duidelijk uit twee lagen omdat de onderste 30 cm lichter van kleur is en minder humeus. In de andere boringen was een dergelijke lichtere laag onderin ook enigszins aanwezig maar niet duidelijk genoeg om deze in de beschrijvingen te kunnen opnemen. Bodemkundig is de bodem in het plangebied te classificeren als de enkeerdgrond omdat de A-horizont duidelijk dikker is dan 50 cm (de Bakker / Schelling 1966). Voor het aanbrengen van het plaggendeek bestond de bodem in het plangebied waarschijnlijk uit een vaaggrond, waarvan de lichtere onderkant van de huidige A-horizont de oorspronkelijke A-horizont is geweest.

De verstoringen van de natuurlijke bodemopbouw hebben zich dus beperkt tot de bovenste 50 cm van de bodem, wat ondermeer is af te lezen aan het aantreffen van kleine sporen baksteen in de bovenste laag van boringen 1, 5 en 6. De ploegwerkzaamheden bij het aanbrengen van het plaggendeek en daarna worden ook gerekend tot de verstoringen.

3.3.3. Archeologische indicatoren

Er zijn in de boringen geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3.4. Interpretatie

Uit het bureauonderzoek bleek dat het plangebied in een dal lag omringd door een dekzandvlakte. De bodem van het dal blijkt te bestaan uit uiterst siltige en lemige lagen die waarschijnlijk gedurende de laatste ijstijd zijn afgezet. Deze afzettingen van het laagpakket van Liempde worden bedekt door een zeer dunne laag dekzand, oorspronkelijk waarschijnlijk maar 10 tot 60 cm dik. Gedurende de Middeleeuwen en de Nieuwe tijd is de waterhuishouding en de vruchtbaarheid van de grond verbeterd door het aanbrengen van een ongeveer 50 cm dik plaggendek. Dit plaggendek is vrijwel zeker in één keer aangebracht zodat de oorspronkelijke A-horizont van de vaaggrond direct buiten bereik van de ploeg kwam te zitten en daardoor in de bodem nog herkenbaar aanwezig is. Diezelfde handeling zal ook eventuele archeologische resten die in het gebied voorkomen beschermd hebben. Dergelijke resten zullen aanwezig zijn geweest direct onder de oorspronkelijke A-horizont in de top van de C-horizont en zullen door de dikte van het plaggendek buiten bereik van de verstorende werking van de ploeg zijn gebleven.

Het oorspronkelijke landschap van het plangebied, voorafgaand aan het aanbrengen van het plaggendek, was waarschijnlijk ongunstig voor gebruik door de mens. Het terrein lag in een duidelijke laagte met leemlagen dicht onder de oppervlakte. Het gebied was daardoor nat, vooral vanwege het feit dat regenwater, wat ook nog toestroomde van het omliggende gebied, slecht kon indringen in de bodem als gevolg van de leemlagen. Het plangebied zal daarom niet gebruikt zijn voor bewoning of voor grafvelden, hoogstens is het gebruikt als grasland voor het weiden van vee. Pas na het aanbrengen van het plaggendek was het plangebied geschikt voor akkerbouw.

4. Conclusies en aanbevelingen

In opdracht van de heer Klessens zijn in september 2009 een archeologisch bureauonderzoek en een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) verkennende fase door middel van boringen uitgevoerd in verband met de geplande (her)ontwikkeling van het plangebied aan het Everstraatje 2 in Wintelre, gemeente Eersel. Uit de onderzoeken blijkt dat het plangebied in een laagte ligt welke omringd wordt door een dekzandvlakte. Deze laagte was oorspronkelijk een relatief nat terrein door de slechte percolatie van regenwater als gevolg van de aanwezigheid van leemlagen. Hierdoor vond nagenoeg geen bodemvorming plaats, waardoor er sprake was van een vaaggrond. In de Middeleeuwen of de Nieuwe tijd is de vaaggrond in de laagte afgedekt met een circa 50 cm dik plaggendek. Dit plaggendek is in één keer aangebracht gezien de aanwezigheid van restanten van de oorspronkelijke A-horizont in de bodem.

Uit de aanwezigheid van de restanten van de oorspronkelijke A-horizont blijkt ook dat de bodemopbouw nauwelijks verstoord is door (recente) ploeg- en graafwerkzaamheden. Eventuele archeologische waarden zouden daarom nog intact aanwezig kunnen zijn. De landschappelijke opbouw toont echter aan dat het plangebied voorafgaand aan het aanbrengen van het plaggendek waarschijnlijk alleen in gebruik kan zijn geweest als grasland voor beweiding. Hoogstwaarschijnlijk was het plangebied voor nederzettingen en grafvelden te nat.

4.1. Beantwoording vraagstelling

- *Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de locatie?*

Het plangebied ligt in een dalvormige laagte omringd door een dekzandvlakte.

- *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog als intact te beschouwen?*

In de dalvormige laagte kwam oorspronkelijk een vaaggrond voor gevormd in uiterst siltige zanden en leemlagen en een zeer dunne laag dekzand. In de Late Middeleeuwen of de Nieuwe tijd is deze vaaggrond afgedekt door een circa 50 cm dik plaggendek. De bodem in het plangebied wordt daarom nu geclassificeerd als een enkeerdgrond, waarbij onder het plaggendek een onverstoorde vaaggrond voorkomt.

- *Zijn er archeologische waarden aanwezig in het plangebied?*

Er zijn in het plangebied geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische waarden.

- *Wat is de diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten?*

Indien archeologische waarden voorkomen in het plangebied dan zullen deze zich bevinden direct onder de (oorspronkelijke) A-horizont in de top van de C-horizont, een diepte van 60 tot 80 cm onder maaiveld.

- *Wat is de gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?*

Uit het bureauonderzoek bleek dat het plangebied een lage verwachtingswaarde heeft voor archeologische waarden uit de Steentijd, een hoge verwachtingswaarde voor waarden uit met name de Bronstijd en de IJzertijd en een middelhoge verwachtingswaarde voor de Middeleeuwen en Nieuwe tijd. De hoge verwachtingen voor de Bronstijd en IJzertijd waren voornamelijk gebaseerd op vondsten uit de omgeving op de dekzandvlakte.

Het veldonderzoek toont aan dat het plangebied in een laagte ligt die tot het aanbrengen van een plaggendek in de Middeleeuwen of Nieuwe tijd nauwelijks geschikt zal zijn geweest voor de aanwezigheid van nederzettingen of grafvelden. Op grond hiervan kan ook de verwachtingswaarde voor de Bronstijd/IJzertijd en de Middeleeuwen/Nieuwe tijd worden bijgesteld naar laag. Het plangebied zal in die periodes alleen gebruikt zijn voor landbouw, eerst als weiland, later als akker.

- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden?*

Omdat het onwaarschijnlijk is dat er in het plangebied (behoudenswaardige) archeologische waarden aanwezig zijn, vormen de voorgenomen graafwerkzaamheden (waarvan nog niet duidelijk is wat die exact zullen inhouden) geen bedreiging.

4.2. Aanbevelingen

Tijdens het onderzoek is geconstateerd dat het plangebied in een laagte ligt waarin, ondanks dat de bodemopbouw niet verstoord is, waarschijnlijk geen (behoudenswaardige) archeologische waarden zullen voorkomen. Op basis van de resultaten van het Inventariserend Veldonderzoek wordt geadviseerd om geen vervolgonderzoek uit te laten voeren, mede ook vanwege de kleine ingreep van waarschijnlijk minder dan 100 m² in een plangebied van 325 m².

NB. Bovenstaand advies dient gecontroleerd en beoordeeld te worden door de bevoegde overheid, in dit geval de gemeente Eersel. Deze zal vervolgens een besluit nemen inzake de te volgen procedure. Becker & Van de Graaf bv wil meegeven dat voordat dit besluit genomen is, er niet begonnen kan worden met bodemversturende activiteiten of activiteiten die voorbereiden op bodemverstoringen.

4.3. Betrouwbaarheid

Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het archeologisch onderzoek is erop gericht om de kans op het onverwacht aantreffen van wel het ongezien vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een steekproef kan echter, op basis van de onderzoeksresultaten, de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische waarden niet gegarandeerd worden. Indien archeologische waarden worden aangetroffen dienen deze conform de Monumentenwet 1988, artikel 53, bij het Rijk gemeld te worden.

Literatuur en kaarten

- ANWB, 2005: *ANWB Topografische Atlas Noord-Brabant 1:25.000*, Den Haag.
- Bakker, H. de/ J. Schelling, 1966: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland*, Wageningen.
- Centraal College van Deskundigen, 2006: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 3.1, Gouda.
- Laak, J.C. ter, 2005: *De taal van het landschap. Pilotproject toponiemen in de Berkelstreek*. RAM 123, Amersfoort.
- Mulder, E.F.J. de/ M.C. Geluk/ I.L. Ritsema/ W.E. Westerhoff/ T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*, Groningen/Houten.
- Schokker, J., 2003: *Patterns and processes in a Pleistocene fluvio-aeolian environment (Roer Graben, south-eastern Netherlands)*, Utrecht (Thesis, Nederlandse Geografische Studies 314)
- Schokker, J./F.D. de Lang/ H.J.T. Weerts/ C. den Otter, 2003: *Lithostratigrafische Nomenclator Ondiepe Ondergrond, Formatie van Boxtel, Beschrijving lithostratigrafische eenheid*, Utrecht (NITG-TNO)
- SIKB, 2008: *Archeologische standaard boorbeschrijving*, Archeologie Leidraad, Gouda.
- Stichting voor Bodemkartering / Rijks Geologische Dienst, 1977: *Geomorfologische kaart van Nederland, 1:50.000, 51 Eindhoven*, Wageningen / Haarlem.
- Stichting voor Bodemkartering, 1984: *Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, blad 51 West Eindhoven*, Wageningen.
- Uitgeverij Nieuwland, 2005: *Grote Historische topografische Atlas, ± 1905, Noord-Brabant*, schaal 1:25.000, Tilburg.
- Verhoeven, M.P.F., 2003: *Landinrichtingsgebied Wintelre-Oerle; een archeologische verwachtings- en advieskaart*. RAAP-rapport 872, Amsterdam.
- Wilbers, 2009: *Plan van aanpak. Everstraatje in Wintelre, gemeente Eersel*, Noordwijk (Intern rapport, Becker & Van de Graaf).

Websites

www.ahn.nl
www.bodemloket.nl
www.eersel.nl
www.watwaswaar.nl
www.wintelre.info

Verklarende woordenlijst

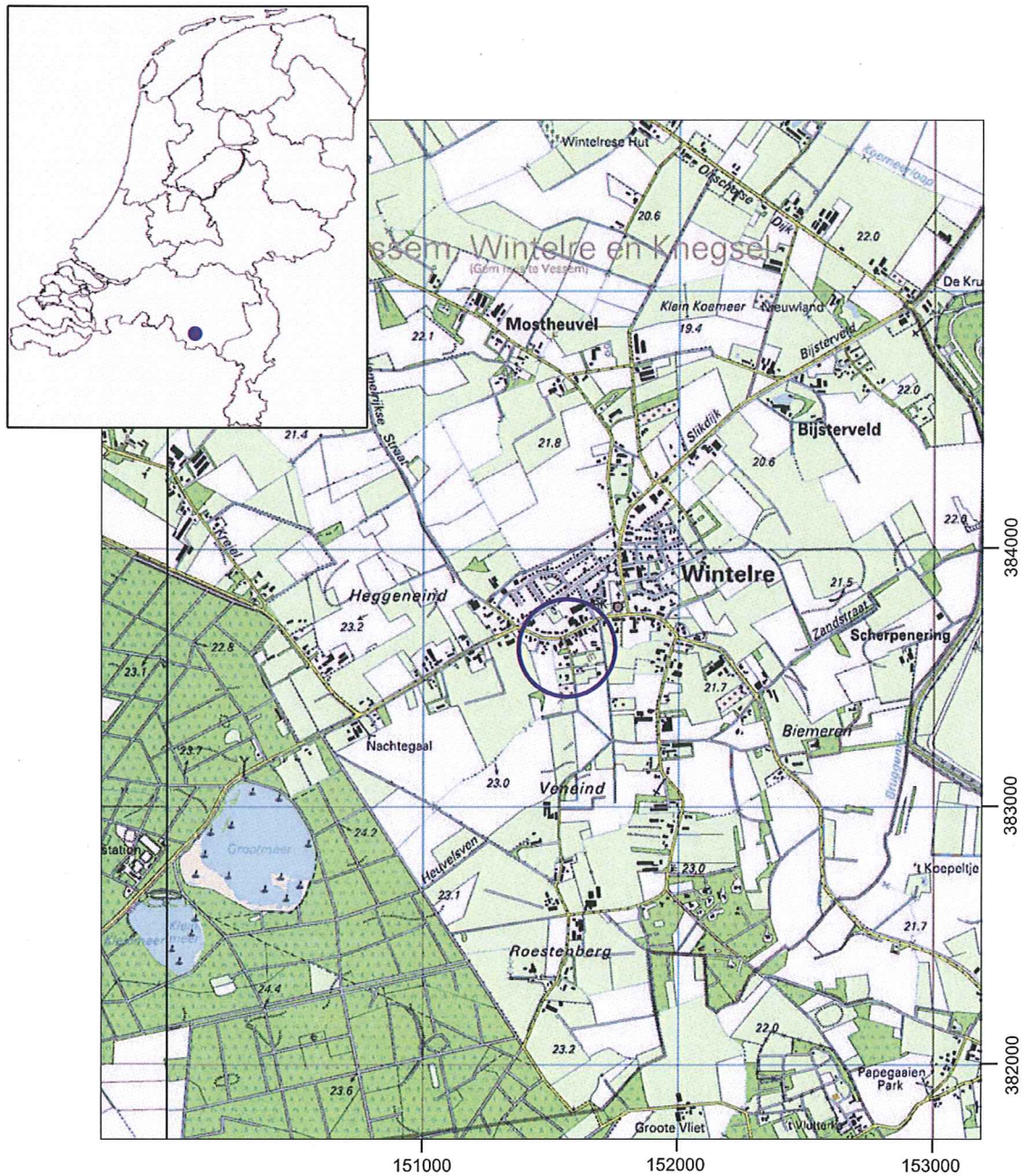
Allerød tijd	Korte, relatief warme periode uit het Laat-Glaciaal (Weichselien), ca. 11.800-11.000 jaar geleden.
antropogeen	Ten gevolge van menselijk handelen (door mensen veroorzaakt/gemaakt).
ARCHIS-melding	Elke melding bij het centraal informatiesysteem (ARCHIS).
Bølling tijd	Korte, relatief warme periode uit het Laat-Glaciaal (Weichselien), ca. 13.500-12.000 jaar geleden.
dekzand	Fijnzandige afzettingen die onder periglaciale omstandigheden voornamelijk door windwerking ontstaan zijn; de dekzanden van het Weichselien vormen in grote delen van Nederland een 'dek' (Formatie van Boxtel).
Dryas	Laatste gedeelte van het Laat-Weichselien, ca. 20.000-10.000 jaar geleden.
Edelmanboor	Een handboor voor bodemonderzoek.
enkeerdgronden	Dikke laag met donkere, min of meer rulle grond, met organische en anorganische bestanddelen die ontwikkeld is op zandgrond onder invloed van de mens; worden veelal aangetroffen op grote akkergronden.
eolisch	Door de wind gevormd, afgezet.
es	een aaneengesloten akkerbouwgebied van minimaal tientallen hectaren langs de rand van een dorp.
Holoceen	Jongste geologisch tijdvak dat nog steeds voortduurt (vanaf de laatste IJstijd: ca. 8800 jaar voor Chr.).
horizont	Kenmerkende laag binnen de bodenvorming.
humeus	Organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem.
laag	Een vervolgbare grondeenheid die op archeologische of geologische gronden als eenheid wordt onderscheiden.
leem	Grondsoort die wordt gekenmerkt door een samenstelling van meer dan 50% silt, minder dan 50% zand en minder dan 25% klei
lithologie	Wetenschap die zich bezighoudt met de beschrijving en het ontstaan van de sedimentaire gesteenten.
lutum	Kleideeltjes kleiner dan 0,002 mm
plaggendek	Oud verhoogd bouwland, ontstaan door ophoging ten gevolge van bemesting. Voor de bemesting werden plaggen of met zand vermengde potstalmest opgebracht. Indien het bouwland onderdeel is van een es dan kan er sprake zijn van een esdek.
plangebied	gebied waarbinnen de realisering van de planvorming het bodemarchief kan bedreigen
Pleistoceen	Geologisch tijdperk dat ca. 2,3 miljoen jaar geleden begon. Gedurende deze periode waren er sterke klimaatswisselingen van gematigd warm tot zeer koud (de vier bekende IJstijden). Na de laatste IJstijd begint het Holoceen (ca. 8800 voor Chr.).
potstal	Uitgediepte veestal.
silt	Zeer fijn sediment met grootte 0,002-0,063 mm
vaaggronden	Minerale gronden zonder duidelijke podzol-B-horizont, zonder briklaag en zonder minerale eerdlaag.

vindplaats	Ruimtelijk begreind gebied waarbinnen zich archeologische informatie bevindt.
Weichselien	Geologische periode (laatste ijstijd, waarin het landijs Nederland niet bereikte), ca. 120.000-10.000 jaar geleden.

Lijst van Afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
ARCHIS	Archeologisch Informatie Systeem
CHW	Cultuur-Historische Waardenkaart
CvAK	College van de Archeologische Kwaliteit (nu onderdeel van het SIKB)
GHG	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
GLG	Gemiddeld laagste grondwaterstand
IVO	Inventariserend Archeologisch Onderzoek
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-mv	beneden maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
NEN	Nederlandse Norm
PvE	Programma van Eisen
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (voormalig RACM)

Bijlage 1: Topografische kaart

Plangebied

0 500 1000m

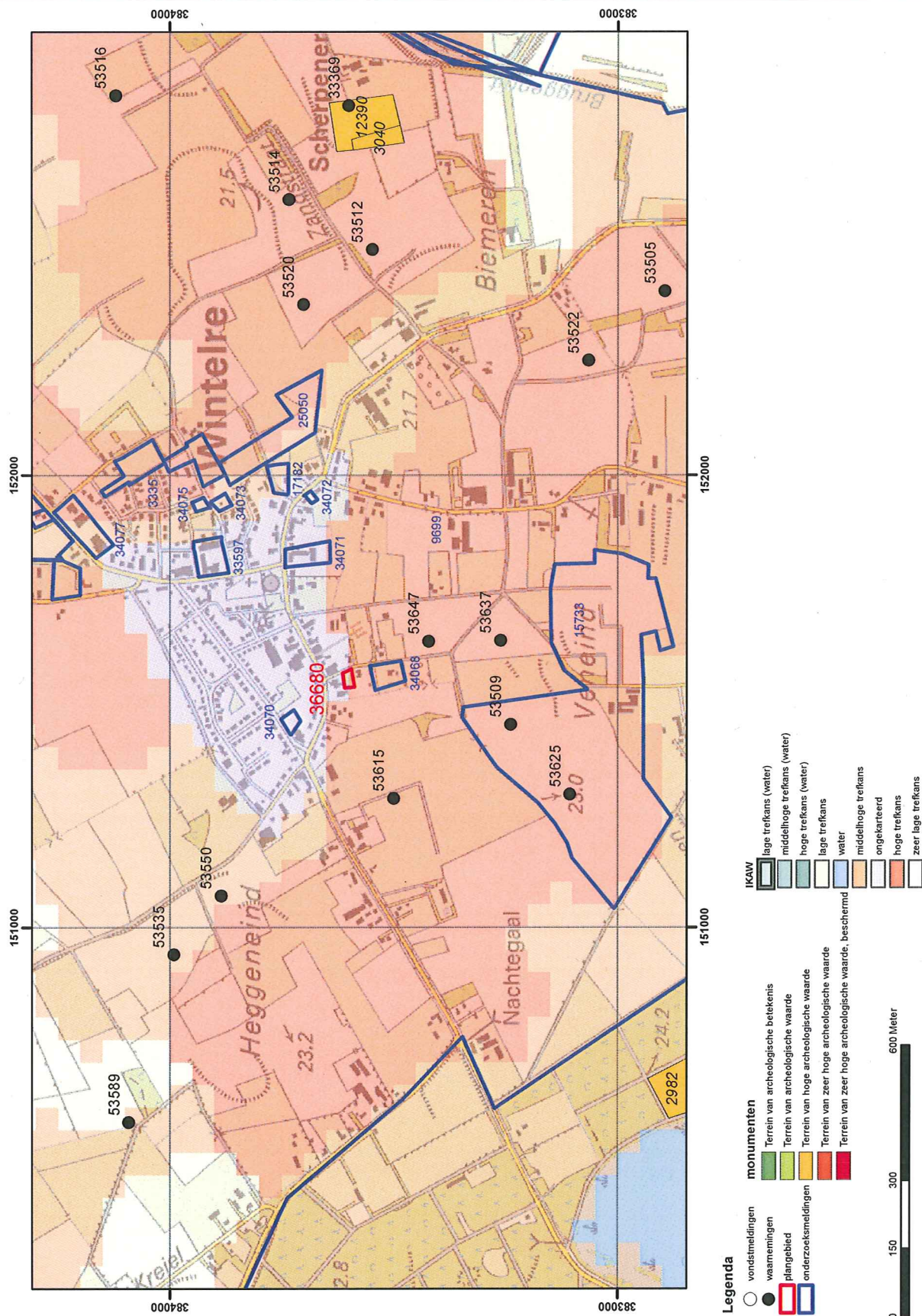

Bijlage 2: Archis-informatie

bron: Archis II (RCE).

Archeologische informatie

geraadpleegd via archis2 en de website van de RCE

Bijlage 3: Overzicht Archismeldingen

Waarnemingen

Nummer	Omschrijving	Tijdvak
53509	Aardewerk	Neolithicum-IJzertijd, Late Middeleeuwen
53520	Aardewerk	Neolithicum-IJzertijd
53521	Aardewerk	Neolithicum-IJzertijd
53522	Aardewerk	Neolithicum-IJzertijd
53535	Aardewerk	Neolithicum-IJzertijd
53550	Vuurstenen kern	Neolithicum-IJzertijd
53615	Aardewerk	Neolithicum-IJzertijd
53625	Aardewerk	Neolithicum-IJzertijd
53637	Aardewerk	Neolithicum-IJzertijd
53647	Aardewerk	Neolithicum-IJzertijd

Monumenten

Nummer	Omschrijving	Tijdvak
2982	Terrein van hoge archeologische waarde: urnenveld	(Late Bronstijd -) IJzertijd
2983	Terrein van hoge archeologische waarde: urnenveld	IJzertijd
3039	Terrein van hoge archeologische waarde: grafheuvels	Bronstijd
3040	Terrein van hoge archeologische waarde: nederzetting	IJzertijd
3054	Terrein van hoge archeologische waarde: kerk, kerkhof, nederzetting	Middeleeuwen
12390	Terrein van archeologische betekenis: nederzetting	IJzertijd

Onderzoeksmeldingen

Nummer	Uitvoerder	Jaar
3335	RAAP	2000
9699	RAAP	2002
17182	ACVU-HBS	2006
31590	ACVU-HBS	2008
34068	SRE	2008
34070	SRE	2008
34071	SRE	2008
34072	SRE	2008
34073	SRE	2008
34074	SRE	2008
34075	SRE	2008
35597	SRE	2008
36680*	Becker & Van de Graaf	2009

* dit onderzoek.

bron: Archis II (RCE).

Bijlage 4: Boorlocatiekaart

LEGENDA

- X boring
- bebouwing
- - - - - begrenzing onderzoekslocatie
- D 4850 kadastrale nummers
- 2 huisnummer

REV.	DATUM	NAAM	OMSCHRIJVING
0	23/09/09	HNA	SITUATIEBETREFFEND

Becker & Van de Graaf
architecten op maat

SGRAVENDIJKSEWEG 37, POSTBUS 126, 2200 AC NOORDWIJK (ZH)
TEL: 071-5326886, FAX: 071-403524, EMAIL: info@beckerenvandegraaf.nl

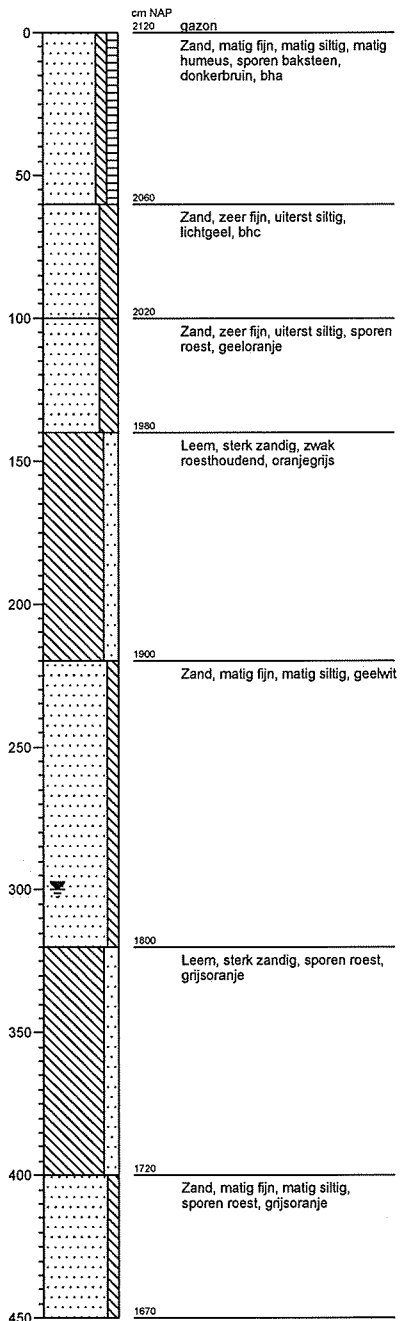
SCHAAL:
1:500
1:2000
FORMAAT:
A4

OMSCHRIJVING
EVENSTRATJE 2 TE WINTELRE
PROJECT NR
14780409/26680/AMI

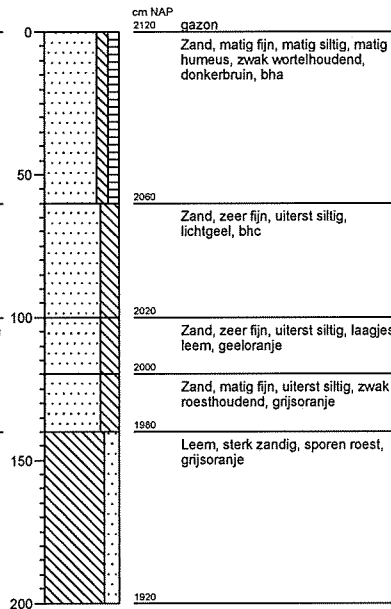
Bijlage 5: Boorbeschrijvingen

Boring: 1

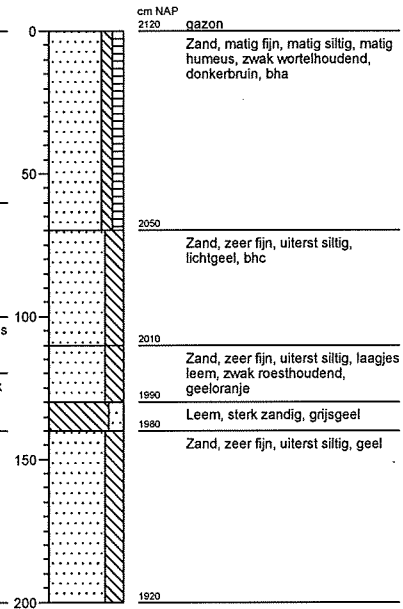
Datum: 07-09-2009
X: 151554
Y: 383603
Maaiveld [m NAP]: 21.2
GWS: 300
Opmerking:

Boring: 2

Datum: 07-09-2009
X: 151543
Y: 383601
Maaiveld [m NAP]: 21.2
GWS:
Opmerking:

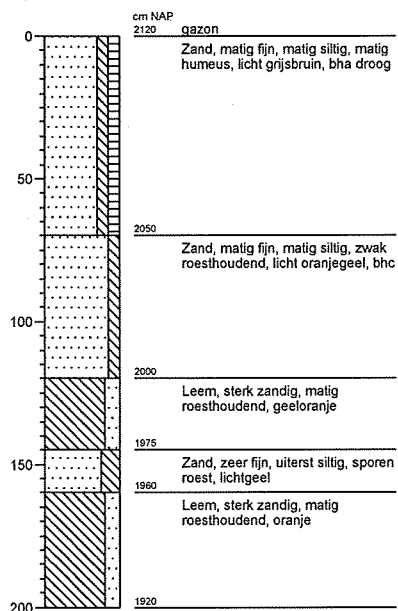
Boring: 3

Datum: 07-09-2009
X: 151564
Y: 383612
Maaiveld [m NAP]: 21.2
GWS:
Opmerking:

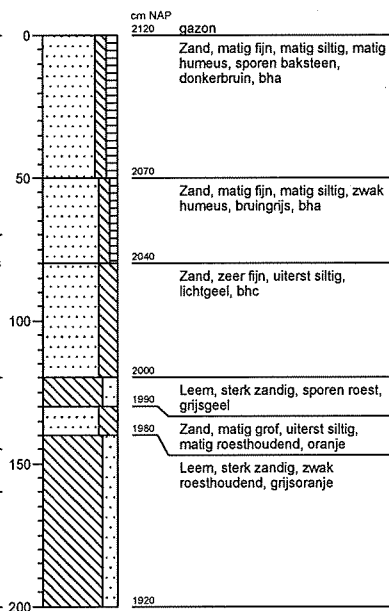

Boring: 4

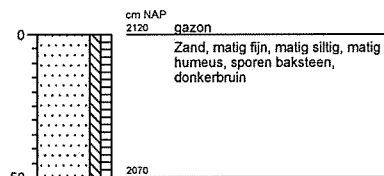
Datum: 07-09-2009
X: 151567
Y: 383599
Maaiveld [m NAP]: 21.2
GWS:
Opmerking:

Boring: 5

Datum: 07-09-2009
X: 151535
Y: 383593
Maaiveld [m NAP]: 21.2
GWS:
Opmerking:

Boring: 6

Datum: 07-09-2009
X: 151533
Y: 383606
Maaiveld [m NAP]: 21.2
GWS:
Opmerking:

Legenda (conform NEN 5104)

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleiig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalarm
	Veen, zwak kleiig
	Veen, sterk kleiig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

	geen geur
	zwakke geur
	matige geur
	sterke geur
	uiterste geur

olie

	geen olie-water reactie
	zwakke olie-water reactie
	matige olie-water reactie
	sterke olie-water reactie
	uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarden

	>0
	>1
	>10
	>100
	>1000
	>10000

monsters

	geroerd monster
	ongeroerd monster

overig

	bijzonder bestanddeel
	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
	grondwaterstand
	Gemiddeld laagste grondwaterstand
	slib
	water

Legenda afkortingen Archeologische Boorbeschrijving (conform ASB 2008)

Percentages en Mediaan

Klasse	Zandmediaan
Uiterst fijn	63-105 µm
Zeer fijn	105-150 µm
Matig fijn	150-210 µm
Matig grof	210-300 µm
Zeer grof	300-420 µm
Uiterst grof	420-2000 µm

Nieuwvormingen

(1=spoor, 2=weinig, 3=veel)

Afktoring	Nieuwvormingen
FEC	IJzerconcreties
FFC	Fosfaatconcreties
FOV	Fosfaatvlekken
MNC	Mangaanconcreties
ROV	Roestvlekken
VIV	Vivianiet
VKZ	Verkiezeling
ZAV	Zandverkittingen

Bodemkundige interpretaties

Code	Bodemkundige interpretaties
BOD	Bodem
BOV	Bouwvoor
ESG	Esgrond
GLE	Gleyhorizont
HIN	Humusinspoeling
INH	Inspoelingshorizont
KAT	Katteklei
KBR	Klei, brokkelig
LOO	Loodzand
MOE	Moedermateriaal
OMG	Omgewerkte grond
OPG	Opgebrachte grond
OXR	Oxidatie-reductiegrens
POD	Podzol
RYP	Gerijpt
TKL	Top kalkloos
TRP	Terpaarde
UIT	Uitspoelingshorizont
VEN	Vegetatieniveau
VNG	Gelaagd vegetatieniveau
VRG	Vergraven

Bodemhorizont

Code	Bodemhorizont	Omschrijving
BHA	A-horizont	Minerale bovengrond
BHAB	AB-horizont	Overgangshorizont
BHAC	AC-horizont	Overgangshorizont
BHAE	AE-horizont	Overgangshorizont
BHB	B-horizont	Inspoelingshorizont
BHBC	BH-horizont	Overgangshorizont
BHC	C-horizont	Uitgangsmateriaal
BHE	E-horizont	Uitspoelingshorizont
BHEB	EB-horizont	Overgangshorizont
BHO	O-horizont	Strooisellaag
BHR	R-horizont	Vast gesteente

Sedimentaire karakteristiek, laaggrens

Afktoring	Afmeting overgangszone	Klasse
BDI	≥ 3,0 - < 10,0 cm	Basis diffuus
BGE	≥ 0,3 - < 3,0 cm	Basis geleidelijk
BSE	< 0,3 cm	Basis scherp

Kalkgehalte

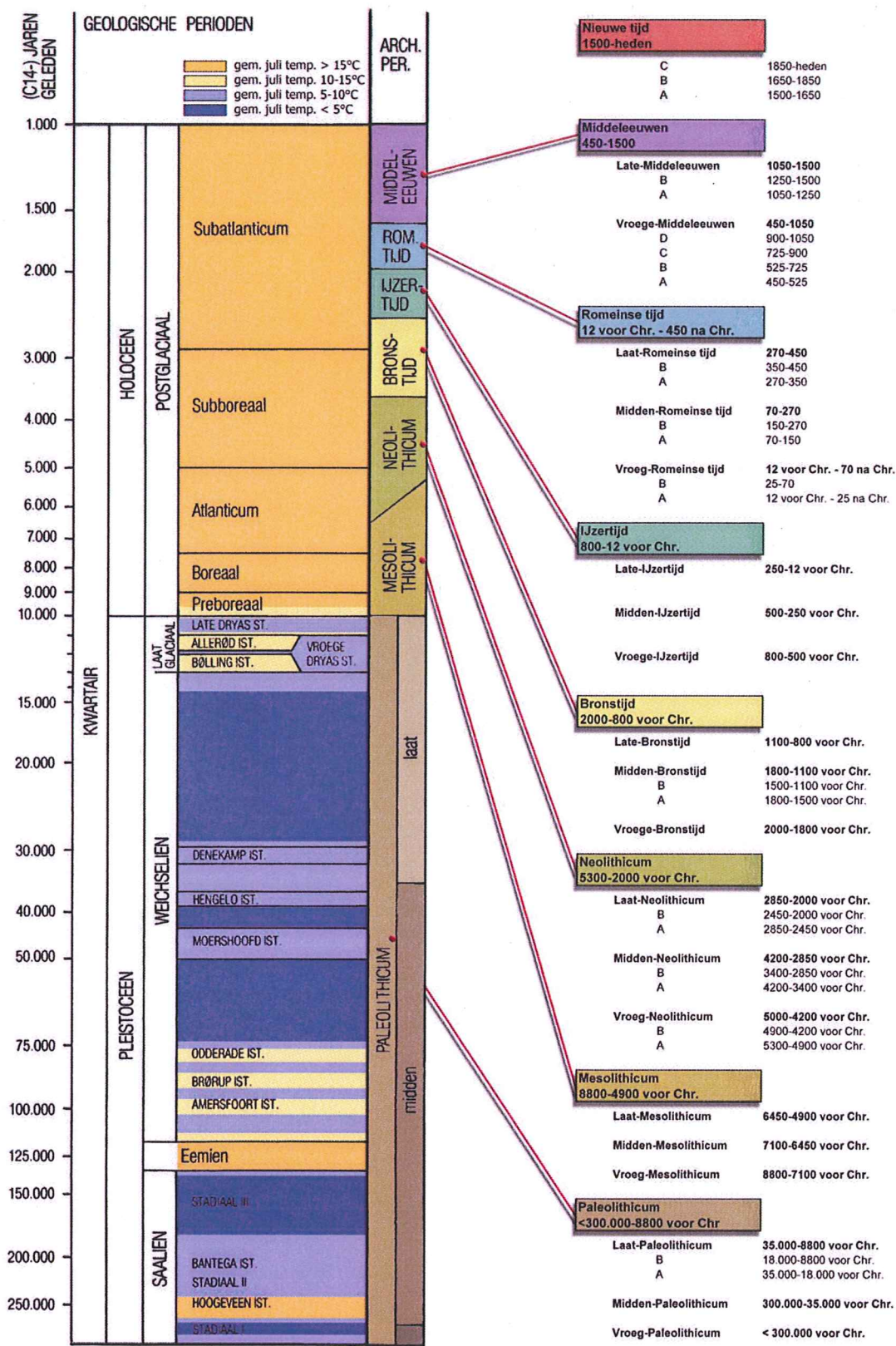
Code	Kalkgehalte
CA1	Kalkloos
CA2	Kalkarm
CA3	kalkrijk

Archeologische indicatoren

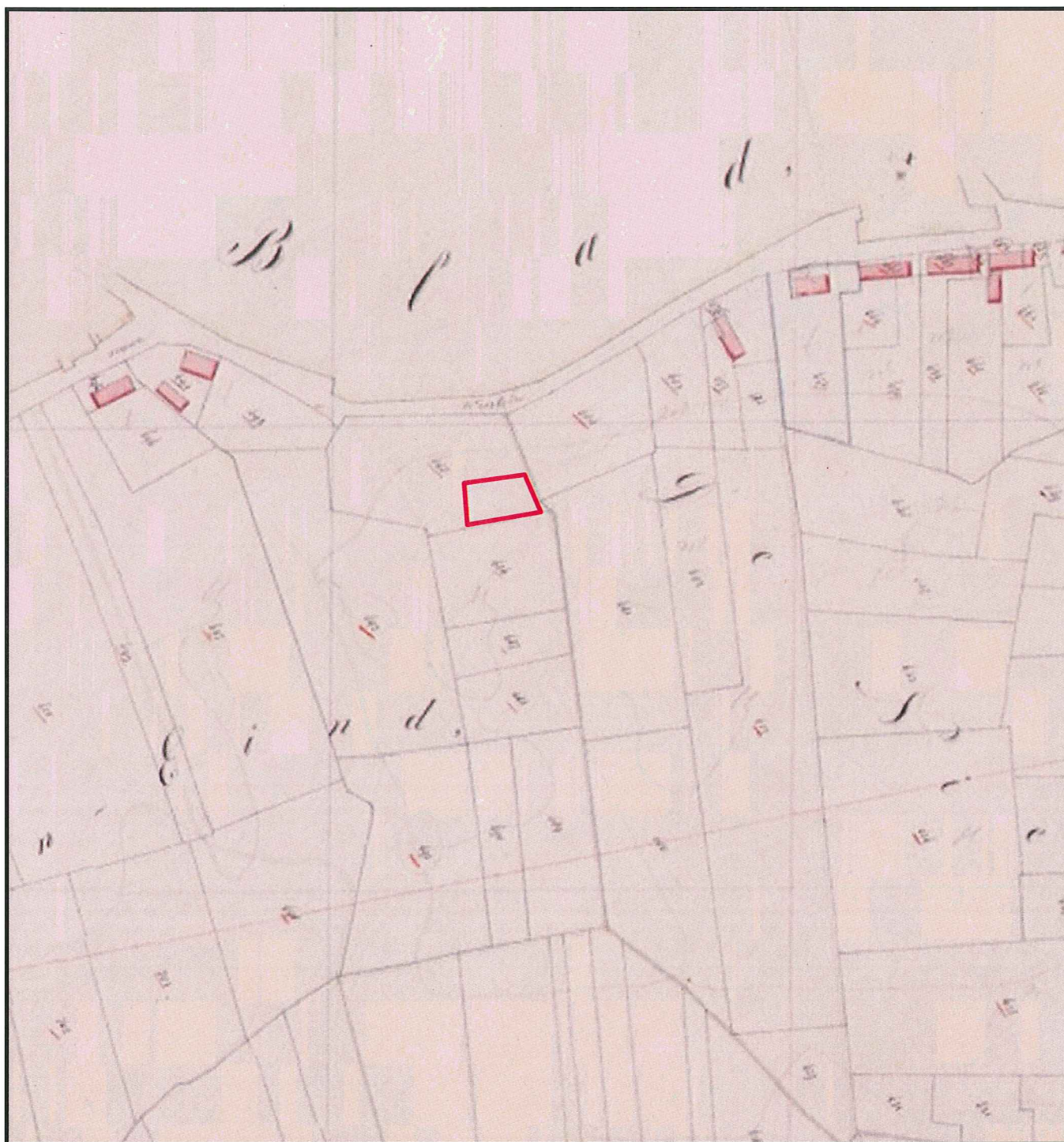
(1=spoor, 2=weinig, 3=veel)

Code	Omschrijving
AWF	Aardewerkfragmenten
BST	Baksteen
GLS	Glas
HKB	Houtskoolbrokken
HKS	Houtskoolspikkels
MXX	Metaal
OXBO	Onverbrand bot
OXBV	Verbrand bot
SGK	Gebroken kwarts
SLA	Slakken/sintels
SVU	Vuursteen
SXX	Natuursteen
VKL	Verbrande klei
VSR	Visresten

Bijlage 6: Periodentabel

Bijlage 7 Kadastrale minuutkaart 1811-1832

Legenda

Plangebied

0 100 Meter

Rev.	Datum	Naam	Omschrijving	Goed gek.
			Historische situatie	

Becker & Van de Graaf

archeologie op maat

Bron:
www.watwaswaar.nl

Schaal
1:3000

Formaat
A4

Bijlage 8 Topografische kaart 1900

Legenda

Plangebied

0 100 Meter

Rev.	Datum	Naam	Omschrijving	Goed gek.
			Historische situatie	
 Becker & Van de Graaf archeologie op maat				
Bron: www.watwaswaar.nl				Schaal 1:3000
				Formaat A4

Bijlage 9 Topografische kaart 1953

Legenda

Plangebied

0 100 Meter

Rev.	Datum	Naam	Omschrijving	Goed gek.
			Historische situatie	

Becker & Van de Graaf
archeologie op maat

Bron:
www.watwaswaar.nl

Schaal
1:3000

Formaat
A4

Advies Archeologische Monumentenzorg 2009-nr. 160

Deel 1) Concept selectiebesluit archeologie

Deel 2) Beoordeling archeologisch rapport

	naam	Gemeente/bedrijf	Datum	paraaf
Aanvrager	Mevr. C. van der Krieken	Gemeente Eersel	10-10-2009	
Auteur(s)	Esther Wieringa	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven Milieudienst	20-10-2009	
Controle	Ria Berkvens	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven Milieudienst	20-10-2009	

Advies Archeologische Monumentenzorg: Concept selectiebesluit archeologie gemeente Eersel

Bevoegd gezag: Gemeente Eersel
Mevr. C. van der Krieken
Postbus 12
5520 AA Eersel

Datum: 20-10-2009

Locatie: Plangebied Eversstraatje 2 te Wintelre, gemeente Eersel

Project: *Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase d.m.v. boringen. Eversstraatje 2, Wintelre Gemeente Eersel. B&G rapport 800. Dr. A.W.E. Wilbers, H.W.D. van den Engel. Versie 1.5 concept.*

Van: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Milieudienst
Mevr. drs. E. Wieringa
Tel. 040-2594780
E-mail: R.Berkvens@milieudienst.sre.nl

Concept selectiebesluit archeologie Eversstraatje 2, Wintelre gemeente Eersel

In het plangebied Eversstraatje 2 te Wintelre kan op basis van de resultaten uit het archeologisch vooronderzoek geen archeologische vindplaats worden uitgesloten. Bij het bureauonderzoek werd vastgesteld dat voor het plangebied een middelhoge tot hoge archeologische verwachting geldt voor resten van landbouwers uit de prehistorie tot en met de middeleeuwen. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek bleek het gebied in een dalvormige laagte te liggen omringd door een dekzandvlakte.

Gezien de beperkte omvang van de verstoring door de bouw van een woning ten opzichte van de archeologische verwachting lijkt archeologisch vervolgonderzoek echter niet de gewenste inhoudelijke meerwaarde te hebben. Door de kleine omvang van het te verstoren onderzoeksterrein (naar verwachting slechts 100 m² van het 325 m² grote plangebied) is de kans groot dat slechts flarden van bewoningssporen vrijgelegd kunnen worden. Dat betekent dat resten van nederzettingen vrijwel uitsluitend incompleet opgegraven kunnen worden, meer dan een indicatie dat er bewoning is valt er niet aan te ontleen. De kans dat bijvoorbeeld een compleet erf onderzocht kan worden is vrijwel nihil. Dit leidt ons tot de conclusie dat de vindplaats niet als behoudenswaardig is aan te merken. Op grond van deze bevindingen is er met betrekking tot archeologie geen belemmering ten aanzien van de geplande nieuwbouw.

De aanwezigheid van archeologische resten, ook in gebieden met een lage verwachtingswaarde kunnen nooit geheel worden uitgesloten op basis van het uitgevoerde onderzoek. Mochten er tijdens toekomstige grondwerkzaamheden toch onverwacht archeologische vondsten en structuren worden

aangetroffen, dan dient men dit zo spoedig mogelijk bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) en de gemeente te melden (Monumentenwet 1988, artikel 53).

Toelichting

Concept selectiebesluit door het bevoegd gezag

Op basis van de gegevens van het vooronderzoek stelt de uitvoerder van het onderzoek een waardering op. Het bevoegd gezag kan deze waardering gebruiken bij het nemen van een selectiebesluit. Als het bevoegd gezag concludeert dat de vindplaats behoudenswaardig is, zal men moeten bekijken of de ruimtelijke plannen zodanig kunnen worden aangepast dat behoud van de vindplaats mogelijk is. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat uit van behoud van het bodemarchief *in situ* (ter plekke, dat wil zeggen in de bodem). Is dit niet realiseerbaar, dan dient de aanwezige, als behoudenswaardig gewaardeerde, vindplaats te worden onderzocht. Meestal betekent dat een opgraving als definitieve beheersmaatregel. Als de archeologische vindplaats niet behoudenswaardig wordt bevonden kan het terrein worden vrijgegeven voor de realisatie van de plannen (=negatief selectieadvies). Zelfs dan is het in sommige gevallen overigens nog aan te bevelen amateur-archeologen onderzoek te laten doen; dit kan alleen bij vindplaatsen met een negatief selectieadvies.

Het al of niet opvolgen van een selectieadvies door de archeologisch uitvoerder is een beleidsbesluit, dat is voorbehouden aan het bevoegde gezag. Het selectiebesluit kan dan ook afwijken van het selectieadvies. Onder de huidige wetgeving is niet geregeld welke overheid een selectiebesluit moet nemen, nog hoe dat besluit eruit moet zien. Een overheid kan een (selectie)besluit nemen voor de archeologie in het eigen grondgebied en daaraan voorwaarden verbinden. Dat kan in het kader van haar wettelijke taken of op basis van een speciale archeologieverordening. Daarbij is het wel van belang dat deze overheid een eigen archeologiebeleid voert, zich bij de besluitvorming baseert op adequaat uitgevoerd vooronderzoek en zich laat adviseren door een daartoe gekwalificeerd archeoloog. Dit is in overeenstemming met de richtlijnen van de Vereniging Nederlandse Gemeenten.¹

Bij ruimtelijke planvorming en ingrepen kan de nieuwe archeologiewetgeving en de beleidsmatige vertaling ervan door de gemeente grote financiële en/of organisatorische consequenties hebben. Niet alleen voor de gemeente zelf, maar ook voor grondeigenaren en -gebruikers, planmakers en initiatiefnemers van bodemingrepen. Gezien de grote financiële, planologische en cultuurpolitieke consequenties die aan archeologische selectiebesluiten verbonden kunnen zijn, is het van het grootste belang dat dit soort besluiten op een zorgvuldige, transparante, rechtvaardige en rechtmatige wijze tot stand komen. In ieder geval staan selectiebesluiten open voor beroep- en bezwaar.

Kwaliteit

Bij het nemen van het selectiebesluit wordt er van uitgegaan dat de kwaliteit van het archeologisch selectieadvies gewaarborgd is. Dit betekent dat het selectieadvies moet zijn opgesteld (en gecontroleerd) door een senior archeoloog. Een ander uitgangspunt is dat het gehele proces voorafgaand aan het archeologische selectieadvies volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) is verlopen. Dat wil zeggen dat er in het geval van gravend onderzoek een Programma van Eisen (PvE) moet zijn geweest. Een PvE moet bovendien goedgekeurd zijn door het bevoegd gezag. Wanneer de opsteller van het PvE ook de uitvoerder is, moet het plan beoordeeld worden door een onafhankelijk senior archeoloog. Dit kan een archeoloog zijn die aan uw gemeente verbonden is, een archeoloog die werkzaam is bij de provincie of het rijk of een senior archeoloog bij een andere instelling dan de opsteller/uitvoerder.

¹ Handreiking Valletta, VNG (in voorbereiding, gereed najaar 2009)

Beleidskader

Het nationale beleid voor de archeologische monumentenzorg staat in het teken van het behoud en het beheer van het archeologische erfgoed. De archeologische belangen vinden wettelijke bescherming in de Monumentenwet 1988 en het Europese Verdrag van Valletta (1992). Op gelijke voet staat het streven naar het gebruik van het archeologische erfgoed als inspiratiebron voor de ruimtelijke inrichting van ons land. Dit beleid geldt voor alle cultuurhistorische waarden, dat wil zeggen voor zowel archeologische als voor historisch geografische en historisch bouwkundige waarden (Nota Belvedere 1999). Op 1 september 2007 is de wet op de archeologische monumentenzorg in werking getreden. Deze wet omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988 en is ook gericht op de implementatie van het genoemde verdrag. Dit betekent dat gemeenten verplicht zijn in de voorbereidingsfase van een nieuw bestemmingsplan of projectbesluit archeologisch onderzoek te laten uitvoeren. Gemeenten dienen ook aan te geven welke conclusies zij aan de onderzoeksresultaten verbinden. De archeologische onderzoeksresultaten krijgen vervolgens hun vertaling in het bestemmingsplan of projectbesluit.

Het beleid voor de archeologische monumentenzorg van de provincie Noord-Brabant sluit op hoofdlijnen aan op het nationale beleid voor de archeologische monumentenzorg. In het streekplan 2002 is in overeenstemming met voornoemde regelgeving bepaald dat bij ruimtelijke plannen rekening moet worden gehouden met bekende en te verwachten archeologische waarden. Het uitgangspunt hierbij is dat het archeologisch erfgoed moet worden beschermd op de plaats waar het wordt aangetroffen.

Advies Archeologische Monumentenzorg: Beoordeling van een Archeologisch Rapport

Bevoegd gezag: Gemeente Eersel
Mevr. C. van der Krieken
Postbus 12
5520 AA Eersel

Datum: 20-10-2009

Locatie: Plangebied Eversstraatje 2 te Wintelre, gemeente Eersel

Project: *Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase d.m.v. boringen. Eversstraatje 2, Wintelre Gemeente Eersel. B&G rapport 800. Dr. A.W.E. Wilbers, H.W.D. van den Engel. Versie 1.5 concept.*

Van: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Milieudienst
Mevr. drs. E. Wieringa
Tel. 040-2594780
E-mail: R.Berkvens@milieudienst.sre.nl

Inleiding

Op 10 oktober 2009 ontvingen wij van de gemeente Eersel de opdracht om het rapport *Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase d.m.v. boringen. Eversstraatje 2, Wintelre Gemeente Eersel. B&G rapport 800. Dr. A.W.E. Wilbers, H.W.D. van den Engel* te beoordelen.

Het bureauonderzoek had tot doel informatie te verwerven over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde archeologische verwachting op te kunnen stellen. Het inventariserende veldonderzoek in de vorm van verkennende boringen had als doel het toetsen van de archeologische verwachting, het opsporen van archeologische vindplaatsen en het geven van een eerste indruk van de kwaliteit, de aard, de ouderdom, de omvang en de diepteligging daarvan. Tot slot moest een advies worden gegeven over de noodzaak van archeologisch vervolgonderzoek.

Samenvatting van het plan en het rapport

Onderzoekskader RO: bestemmingsplanwijziging Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 325 m ² Onderzoekperiode: september 2009 Opdrachtgever: Dhr. Klessens Opdrachtnemer: Becker & van de Graaf BV

Het plangebied ligt aan de zuidwestkant van Wintelre, net binnen de bebouwde kom en in de achtertuin van Willibrordusstraat 14 tussen het bestaande pand en het perceel van het Eversstraatje nummer 2a. Het plangebied is momenteel in gebruik als tuin, voornamelijk als gazon. Aanleiding is de bouwaanvraag voor een woning in de tuin van Willibrordusstraat 14. Hierbij zal de bodem tot ca 2 m

beneden maaiveld verstoord zal worden. Het verstoringsoppervlak is niet exact bekend. Naar verwachting zal deze nabij de 100 m² liggen.

Het plangebied is gelegen in het Zuid-Nederlandse dekzandgebied. Het plangebied ligt in de Centrale Slenk, een laaggelegen gebied in Noord-Brabant, dat ligt tussen de Peelhorst of Peelrandbreuk. De bovenste meters van dit terrestrische pakket bestaat voornamelijk uit eolische zanden die zijn afgezet gedurende het Weichselien (120.000 tot 10.000 jaar geleden). Op de geomorfologische kaart ligt het plangebied op de grens van drie verschillende kaarteenheden. De bebouwing langs de Willibrordusstraat staat, evenals de dorpskern, op de kaart vermeld als bebouwd gebied. Van zuid naar noord loopt er door het dorp een dalvormige laagte zonder veen. Waarschijnlijk betreft dit een oud beekdalletje dat vroeger (mogelijk tijdens de laatste ijstijd) afwaterde op een ven (nu op de geomorfologische kaart aangegeven als een laagte zonder randwal) ongeveer 1,0 km ten noorden van het plangebied. De rest van het plangebied en vrijwel het hele dorp Wintelre ligt in een dekzandvlakte en wordt omgeven door een landschap met kleinere en grotere dekzandruggen. Op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) is te zien dat het plangebied en het hele Everstraatje in een dal liggen dat aan de west-, zuid- en oostzijde omringd wordt door terreinen die ongeveer 1,0 m hoger liggen (Wilbers, 2009).

Volgens de bodemkaart ligt het noordoostelijk deel van het plangebied in bebouwd gebied en het zuidwestelijk deel op een hoge, zwarte enkerdgrond met lemig fijn zand met grondwatertrap VI.

Op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), de CHW en de verwachtingskaart opgesteld voor het landinrichtingsgebied Wintelre-Oerle is het plangebied gelegen in een zone met een hoge archeologische verwachting voor met name resten van landbouwers en een lage verwachting voor resten vanaf de Prehistorie tot de Middeleeuwen.

Rondom het plangebied zijn in een straal van 1,5 kilometer 6 archeologische onderzoeken bekend (tabel 1). Het betreft in alle gevallen vooronderzoek in de vorm van bureauonderzoek, (veld)kartering en booronderzoek waarbij het gaat om mogelijke resten van een nederzetting uit de IJzertijd en een aantal niet nader omschreven vondsten uit vooral de Steentijd.

In het plangebied aan de Willibrordusstraat zijn in combinatie met een milieukundig bodemonderzoek zes boringen geplaatst. Boring 6 was alleen bedoeld voor het milieukundig onderzoek en had daarom een diepte van 50 cm. De vijf archeologische boringen hadden een diepte van 2,0 tot 4,5 m. Er is gebruik gemaakt van een Edelmanboor met een diameter van 10 cm. De opgeboorde monsters zijn onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Archeologische indicatoren zijn niet aangetroffen. De bodemopbouw in het plangebied bestaat vrijwel volledig uit lagen zeer fijn uiterst siltig zand en lagen sterk zandige leem. In alle boringen komt een 60 tot 80 cm dikke matig humeuze A-horizont voor, met daaronder direct de C-horizont. In boring 5 bestaat de A-horizont duidelijk uit twee lagen, omdat de onderste 30 cm lichter van kleur is en minder humeus. In de andere boringen was een dergelijke lichtere laag onderin ook enigszins aanwezig maar niet duidelijk genoeg om deze in de beschrijvingen te kunnen opnemen. Bodemkundig is de bodem in het plangebied te classificeren als de enkerdgrond omdat de A-horizont duidelijk dikker is dan 50 cm (de Bakker / Schelling 1966). Voor het aanbrengen van het plaggendek bestond de bodem in het plangebied waarschijnlijk uit een vaaggrond, waarvan de lichtere onderkant van de huidige A-horizont de oorspronkelijke A-horizont is geweest. Er zijn geen verstoringen tot in de C-horizont waargenomen (Wilbers 2009).

Uit het bureauonderzoek bleek dat het plangebied een lage verwachtingswaarde heeft voor archeologische waarden uit de Steentijd, een hoge verwachtingswaarde voor waarden uit met name de Bronstijd en de IJzertijd en een middelhoge verwachtingswaarde voor de Middeleeuwen en Nieuwe tijd. De hoge verwachtingen voor de Bronstijd en IJzertijd waren voornamelijk gebaseerd op vondsten uit de omgeving op de dekzandvlakte. Het veldonderzoek toont aan dat het plangebied in een laagte ligt die tot het aanbrengen van een plaggendek in de Middeleeuwen of Nieuwe tijd nauwelijks geschikt zal zijn geweest voor de aanwezigheid van nederzettingen of grafvelden. Op grond hiervan kan ook de verwachtingswaarde voor de Bronstijd/IJzertijd en de

Middeleeuwen/Nieuwe tijd worden bijgesteld naar laag. Het plangebied zal in die periodes alleen gebruikt zijn voor landbouw, eerst als weiland, later als akker. Op basis van de resultaten van het Inventariserend Veldonderzoek wordt geadviseerd om geen vervolgonderzoek uit te laten voeren, mede ook vanwege de kleine ingreep van waarschijnlijk minder dan 100 m2 in een plangebied van 325 m2.

Beoordeling

Het rapport is goed leesbaar en voldoet aan de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1. Wij kunnen ons vinden in het advies om geen vervolgonderzoek te laten uitvoeren. De reden hiervoor is echter niet gebaseerd op de als laag geïnterpreteerde verwachting, maar op de beperkte oppervlakte van de verstoring. In onze ogen heeft het beekdal namelijk wel een hoge verwachting, gezien de ligging in de directe nabijheid van hoge dekzandruggen, waarvan vindplaatsen bekend zijn. Het is dan ook aannemelijk dat hier sporen van afvaldumps, leemkuilen, waterkuilen en ander ambachtelijk gebruik aanwezig zijn.

Advies

Wij adviseren de gemeente Eersel in te stemmen met het rapport en het advies: *Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase d.m.v. boringen. Eversstraatje 2, Wintelre Gemeente Eersel. B&G rapport 800. Dr. A.W.E. Wilbers, H.W.D. van den Engel. Versie 1.5 concept.*

De reden om geen vervolgonderzoek uit te voeren zal verder worden verwoord in het te nemen selectiebesluit door de gemeente Eersel.

BIJLAGE 1

Toetsingsprocedure

Rapportages worden door de SRE Milieudienst getoetst aan de in de archeologische monumentenzorg voorgeschreven kwaliteitsnormen en aan de in de beroepsgroep gangbare gedragscodes m.b.t. onafhankelijkheid en proportionaliteit. De conclusies en aanbevelingen zijn getoetst aan de verwachte waarde van de locatie en aan de verhouding tot de bestaande en de te verwachten verstoring van het bodemarchief. Indien deze toetsing leidt tot aanbevelingen om het rapport te verbeteren, hebben deze aanbevelingen alleen betrekking op meetbare kwaliteitsaspecten en niet op zaken die binnen het domein van de integriteit en wetenschappelijke verantwoordelijkheid van de rapporteur vallen. Selectie- en beleidsadviezen van de toetser zijn onderscheiden van die van de auteur van het rapport.

Bij de toetsing is – waar nodig – gebruik gemaakt van de volgende documenten:

- RACM database Archis II
- Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1
- Checklist SIKB beoordeling IVO verkennend, karterend en waarderend
- Checklist SIKB beoordeling PvE
- Leidraad Archeologische Standaard Boorbeschrijving
- Leidraad Archeologisch Onderzoek Beekdalen
- Leidraad IVO Karterend Booronderzoek
- Minimum- en onderzoekseisen Provincie Noord-Brabant t.b.v. archeologisch vooronderzoek in de vorm van inventariserend en waardestellend boor- en proefsleuvenonderzoek (versie 02/01/2007)
- Toetsingslijst rapporten en PvE's Provincie Limburg
- Nationale Onderzoeksagenda Archeologie
- MemoRIA 6 en 8
- Literatuur m.b.t. de regio voorzover die aanwezig is in de bibliotheek van het Archeologisch Centrum in Eindhoven
- Gedragscode van de Vereniging van Nederlandse Archeologen